

Miten omatoimisuudella on torjuttu puutetta maassamme.

Esivanhempiemme uupumatonta sitkeyttä ja peräänantamatonta tarmoa on periytynyt aimo annos nykyiseenkin sukupolveen, joka jo neljä vuotta on hellittämättä saanut taistella ei ainoastaan ulkonaista vihollista vastaan vaan myöskin jokapäiväisen puutteen torjumiseksi.

Mikä on ollut yksityisen kansalaisen osuus tässä puutteen torjunnassa sen lisäksi, mitä hän varsinaisen jokapäiväisen työnsä muodossa tekee?

Asian valaisemiseksi on pieni katsaus sodan edelliseen aikaan ehkä tarpeen. Suomi ei ole koskaan ollut täysin omavarainen enempää elintarvikkeisiin kuin kudontaraaka-aineisiinkaan nähden. V. 1939 — siis juuri ennen sodan puhkeamista — elintarvikeomavaraisuutemme oli tosin jo kohonnut n. 80 %:iin, mutta sitä ei voida kuitenkaan pitää normaalina saavutuksena, vaan poikkeuksellisen edullisten sää- ja kasvusuhteiden ansiona. Sotavuosina on elintarviketuotantomme huomattavasti alentunut. Siihen ovat vaikuttaneet monet tekijät kuten Karjalan menetys Venäjän pakkorauhassa, mikä merkitsi 12 % vähennystä koko maan peltoalasta, monet perättäiset kuivat tai liian kosteat kesät, väkilannoitteiden puutteesta johtuva peltojen heikko kasvukunto, työ- ja vetovoiman sekä osittain siemenenkin puute.

Suomen tekstiiliteollisuus toimi normaalioloissa pääasiassa ulkomaista raaka-ainetta käyttäen, kuten asianlaita oli useimmissa muissakin Euroopan maissa. Puuvillan ja villan ohella käytettiin pellavaa, keinosilkkiä ja jossain määrin myös sillaa. Kotimaisen villan saanti teollisuuden käyttöön on aina ollut pieni ja se on sodan aikana vielä supistunut. Kun vanhat puuvillaja villavarastot ovat hupenneet, on tekstiiliteollisuutemme saanut asteittain siirtyä sillansekaisiin ja täysisillaisiin valmisteisiin. Myös keinokuitujen, sillan ja keinosilkin saanti on ollut vaikeaa. Sodan alkaessa meillä oli ainoastaan yksi keinokuituja valmis-

tava tehdas, joka pakkorauhassa jäi Venäjän puolelle. Vasta tänä vuonna sen keinosilkkituotanto saatiin uudelleen käyntiin. Kotimaisen sillan tuotanto on samoin tähän saakka ollut suhteellisen vähäinen. Sitä valmistettiin myös edellä mainitussa tehtaassa, joka pakkorauhan jälkeen viime vuonna sai sillantuotantonsa käyntiin. Nyt kun vihdoinkin kauan rakenteilla ollut uusi keinokuitutehdas on aloittanut toimintansa, nousee kotimaisen sillan valmistus huomattavammin. — Kaikki kotimaiset raaka-ainelähteet, myös lumput huomioon ottaen, on omavaraisuutemme kudontaraaka-aineisiin nähden vain murto-osa rauhanajan kulu-duksesta.

Vajaus on rauhanaikaan verrattuna ollut huomattava, eikä kotimainen tuotanto ole riittänyt peittämään säännöstelytalouden supistettuakaan kulutusta. Kaikkia tärkeimpiä elintarpeita kuten viljaa, rasvaa, lihaa ja sokeria on pitänyt hankkia ulkomailta melkoisia erii. Sama koskee myös tekstiilejä, vain yleisimmät tarvikealat mainitakseni. Valuutta-, kuljetus- y. m. kysymykset huomioon ottaen se ei suinkaan ole ollut helppoa. Senvuoksi on Suomessa välttämättömien kulutustarvikkeiden saannin edistämiseksi voimakkaasti vedottu kansalaisten omatoimisuuteen, eikä suinkaan suotta, sillä monessa suhteessa tulokset ovat olleet yllättävän hyviä.

Millä tavalla tämä omatoimisuus on esiintynyt?

Kulutuskautena 1941—42 oli Suomen elintarviketilanne kokonaisuudessaan paljon heikompi kuin v. 1942—43. Esim. ravinto-rasvaa saatiin joulukuussa 1941 vain 150 g henkeä kohti ja peruna loppui Helsingistä ja eräistä muista kaupungeista jo helmikuussa 1942. Senvuoksi keväällä 1942 yleisölle annetut kehoitukset palstaviljelyn tehostamiseksi lankesivatkin hyvään maaperään. Varsinkin suuremmissa asutuskeskuksissa ryhdyttiin omatoimisesti hyvin laajassa mittakaavassa hankkimaan elintarvikkeita seuraavaa kulutuskutta varten. — Niinpä viljelyspalstoilla kasvatettiin perunaa, juurikasveja ja vihanneksia. Lukuisissa perheissä pidettiin talousporsaita, lampaita, kaniineja ja vuohia. Kalaa pyydystettiin sekä pantiin suolaan ja kuivattiin, sienii ja marjoja kerättiin ja säilöttiin enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Tupakan säännöstely ja suhteellisen pienet annokset antoivat sysäyksen tupakanviljelyyn, joka on yhä lisääntymässä. Samoin sokerin niukkuus lisäsi sokerijuurikkaan viljelyhalua nimenomaan kotitarpeiksi.

Palstaviljelyn laajuutta ja eri kansalaispiirien osallistumista siihen kuvastaa erinomaisesti m. m. se seikka, että Suomen korkein henkisen viljelyn keskus, Helsingin yliopisto, erittäin aktii-

visesti osallistui tähän työhön erään yliopiston hallussa olevan tilan mailla.

Yksityistä yritteliäisyyttä ei ole kuitenkaan rajoitettu vain elintarvikkeiden tuottoon, vaan se on ulotettu muillekin aloille. Koska Suomen tekstiilitilanne on kuluneena vuonna ollut suhteellisesti paljon vaikeampi kuin elintarviketilanne, on kuitukasvien viljelyn ja lampaanhoidon edistämiseksi tehty paljon valistustyötä. Nämä alat ovatkin myös pienemmissä yksityistalouksissa saaneet kasvavaa huomiota osakseen. Pellavan ja hampun viljely on lisääntynyt nimenomaan kotitarvetta silmälläpitäen. Lammastalouden elpyminen on paitsi lihan myös villantuotannon kannalta ollut tuiki tarpeen. Lisäksi on kaikenlaisia eläinten karvoja kerätty tekstiilien raaka-aineksi, samoin hiuksia puhumattakaan lumpuista, jotka ovat olleet tärkeänä tekijänä. Erinäisten keräilyjen tuloksista esitän myöhemmin muutamia numeroita.

Eräs huomattava ja omalaatuinen omatoimisuuden muoto ovat olleet valtakunnalliset mottitalkoot ja yleensä koko talkootointa. — Suomessahan on viime vuosina käytetty polttoaineena paljon kivihiiltä, jonka saanti monesta syystä on nyt rajoitettua. Lämmitykseen on senvuoksi pitänyt sodan aikana käyttää runsaammin puuta. Siitä ei onneksi ole Suomessa puutetta, mutta se vaatii paljon työvoimaa. Halonhakkuuta on paljon harrastettu vapaa-aikoina ja vapaaehtoisena, ylimääräisenä työnä melkein pä urheilukilpailujen luontoisena. Tähän työhön ovat miesten rinnalla osallistuneet paitsi naiset myös lapset ja vanhuksinkin. Vanhin osanottaja oli eräs 99 vuotias entinen kansakoulunopettaja. — Mottitalkoihin osallistujien kokonaismäärä oli 718,003 henkeä, joista naisia oli vähän enemmän kuin kolmasosa. Kokonaishakkuumäärä kotialueella oli 1,052,217 pm³. Lisäksi hakattiin polttopuita talkoilla eri rintamansilla. Niistä ei kaikista ole tietoja, mutta ilmoitetut määrät tekivät jo 194,346 pm³. Mottitalkoilla hakattiin siis syksyllä 1942 ainakin 1,246,563 mottia eli pm³. Vertauksen vuoksi mainittakoon, että koko mottitalkoiden tulos runsaassa 2½ kuukaudessa nousi jokseenkin yhtä suureksi kuin koko vuoden parhaan kuukauden, nim. joulukuun, ilman talkoita saavutettu hakkuutulos.

Tässä yhteydessä on syytä muutamalla sanalla kosketella talkotoimintaa yleensä. Talkotoiminta, millä ymmärretään vapaaehtoista naapuriapua, on ikivanha suomalainen yhteistyömuoto. Se on sodan aikana voimakkaasti elpynyt ja saanut valtavat mittasuhteet ja sitä on sovellettu melkein kaikille elämän

aloille. Aikuisten talkootoimintaa on ohjannut Suurtalkoot-niminen yhdistys. Sen itsenäisenä osastona on toiminut Nuorten Talkoot, joka on hoitanut nuorison talkootoiminnan. Talkootyöhön on käytännöllisesti katsoen osallistunut koko Suomen kansa.

Talkootyön tuloksista v. 1942 aikana mainittakoon edellisen lisäksi, että esim. koko vuoden maataloustalkootulos oli yli 20 milj. talkootuntia vastaten $2\frac{1}{2}$ milj. työpäivää. Tämä työ suoritettiin pääasiassa sellaisten talouksien hyväksi, joissa apu on ollut tuiki tarpeen. Sitäpaitsi on rintamamiesten talkootoiminnan tuloksena rakennettu ja pystytetty n. 1,000 uutta kotia hävitettyyn Karjalaan.

V. 1942 järjestetyn talkootyön määrä nousi yhteensä lähes 25 milj. teholliseen työtuntiin. Tähän on vielä lisättävä kirjoihin merkitsemätön, hiljainen naapuriapu, joka on arvioitava ainakin 5 milj. työtunniksi. — Käytännössä vastaavat talkooarmeijan työsuoritukset 25,000 henkilön jatkuvaa työskentelyä 8-tuntisia työpäiviä tehden $\frac{1}{2}$ vuoden ajan. — Tällä vapaaehtoisella työllä on ollut arvaamattoman suuri merkitys maallemme nykyoloissa.

Nuorten talkootyön tuloksista v. 1942 mainittakoon maamme oppikoulujen vaatekeräys Itä-Karjalan lapsille. Sen tavoite — että jokainen oppilas toisi yhden vaatekappaleen — ylitettiin loistavasti, sillä 9,891 osanottajaa toi 21,821 vaatekappaletta. — Maanpuolustuksen metalli- ja kumikeräyksen osanottajista oli paras kerääjä eräs 12 v. poika, joka yksin sai kokoon 722 kg. Tytöistä parhaan tuloksen, 500 kg, sai niinikään eräs 12 vuotias.

Nuoret ovat lisäksi keränneet lumppuja, marjoja ja sieniiä, pellolle jääneitä tähkäpäitä ja perunoita, käpyjä y. m. polttoaineita, pihkaa, pajunparkkia, lääkeaineita, kahvin- ja teenkorvikkeita j. n. e. — Nuorten talkootoiminnassa on ensi sijassa huomioitu oman kodin tarpeet. Tärkeä on ollut myös talkootoiminta koulun ja koulukeittolan hyväksi. Esim. nuorten keräämistä jätetähtäistä on moni koulukeittola saanut koko talvikauden puurokset, samoin on omatoimisesti hankittu koulukeittolalle marjat ja sienet. Lisäksi on tehostettu talkootyötä sotaleskien, invalidiperheiden, vanhusten ja varattomien aseveliperheiden auttamiseksi joko yksin nuorten talkoilla tai yhteistalkoilla aikuisten kanssa.

Nuorten talkoitien keräystulosten yhteenlaskettu rahallinen arvo oli yli 175,000,000: — mk. Maataloustyötä ilmoitettiin tehdyksi yhteensä yli 99,000,000 markan arvosta. — M. m. säästötalkoihin osallistui 62,806 nuorta ja säästöjen yhteismäärä oli 17,097,302: 25 mk.

Vuoden 1942 aikana järjestettiin myös Ruotsin ja Suomen nuorten välinen maaottelu marjojen ja apurehujen keräämiseksi. Suomi voitti molemmat maaottelut seuraavin tuloksin:

Marjat Suomi 6,814,000 l — Ruotsi 5,471,000 l,
Apurehut Suomi 21,727,000 kg — Ruotsi 670,000 kg.

Vähäksi ei myöskään ole arvioitava sitä omatoimisuutta, mitä kaikissa Suomen kodeissa varsinaisissa kodin tehtävissä on sodan aikana entistä enemmän esiintynyt. Rauhanaikaan teollisuus valmisti sekä vaate- että ruokatalouden tarpeeksi valmiita tuotteita tai puolivalmisteita, joista nopeasti ja vähällä työllä saatiin käyttökelpoisia. — Nyt on esim. ruokataloudessa melkein kaikki ruoka-aineet jalostettava kotona alusta loppuun saakka. Kerätyt tai omatoimisesti tuotetut entistä suuremmat elintarvikevarastot on huolella hoidettava usein kaikkea muuta kuin tarkoituksenmukaisissa säilytyspaikoissa. Sama koskee myöskin vaatetaloutta. Entiset vaatevarastot alkavat olla lopussa ja uutta on vaikea saada tilalle. Kaikki käyttökelpoinen vanha on kunnostettava, paikattava ja parsittava. Kun työvoimasta on puute kaikilla elämän aloilla, on tämäkin työ ollut pääasiassa suoritettava kotona. Vanhan kuluneen vaatekappaleen kunnostaminen vie usein enemmän aikaa kuin uuden valmistaminen.

Edellä sanottu koskee monia muitakin kodeissa käytettäviä tarvikkeita. Kaikki tämä työ on kodeilta vaatinut suuria ponnistuksia, sillä aputyövoiman saanti kotitalouteen on äärettömästi vaikeutunut, vaikka työmäärä on moninkertaistunut. Sitäpaitsi on perheenemäntien toimiala sodan aikana tavattomasti laajentunut. Kun suurin osa parasta miehistä työvoimaa on asepalveluksessa, joutuvat naiset nyt monilla elämän aloilla suorittamaan heidän tehtävänsä. Melkein jokainen suomalainen nainen osallistuukin tällä hetkellä varsinaisen kotityön ohella työhön kodin ulkopuolella, mikä teollisuuden, kaupan tai maatalouden palveluksessa, mikä puolustuslaitoksen, sairaaloiden tai virastojen tehtävissä. Varsinaisen toimen lisäksi tulevat vielä monet vapaa-aikana suoritettavat huolto- ja avustustyöt lottana ja marttana, työvalmiusnaisena, apusisarena j. n. e.

Perheiden neuvokkuuden ja omatoimisuuden ansiosta jatkuu kotien elämä kalliista uhreista, verorasituksista ja monista muista vaikeuksista huolimatta sota-aikaan sovellettuna suurin piirtein entisissä puitteissaan. Se on ollut sitkeän ja ankaran uurasuksen tulos, joka myös on vaatinut omat hiljaiset uhriensa. Puutteen torjumisen pohjimmaisena kannustimena ovat olleet nousevan polven kasvattaminen terveeksi ja työkykyiseksi sekä isänmaan itsenäisyyden turvaaminen.

Helsinki 1943. Valtioneuvoston kirjapaino.

